

сторін, що ставлять свої підписи – глави держави і глави уряду; підтверджує надання урядом дозволу на підписання акту главі держави; засвідчує справжність підпису глави держави, вказує на колегіальність прийнятого рішення тощо. Наперед зазначимо, що інститут контрастигнування слід відрізнити від візування нормативного акта. Крім того, слід розмежовувати поняття "контрастигнування" та "контрстигнатура", розуміючи під першим законодавчо визначений процес скріплення підписом прем'єр-міністра та міністра акта глави держави, а під другим – сам підпис на зазначеному акті. Правова природа процедури "скріплення підписами" має давні корені. Вперше була запроваджена у Великобританії у період формування конституційної монархії на початку XVIII ст. Зокрема, одне із положень прийнятого у 1701 році Закону "Про престолонаслідування" встановлювало так зване правило контрастигнатури. Відповідно до цього положення акти, які були видані королем з тих чи інших державних питань, були дійсними лише за умови наявності супроводжуючого підпису відповідного міністра, тобто члена Таємної Ради. Підпис цього міністра не був складовою частиною акту короля. По суті, він був елементом процедури оформлення королівського рішення, який запровадили у зв'язку з необхідністю визначення суб'єкта, який буде нести відповідальність за цей акт короля.

У діючому конституційному праві деяких іноземних країн контрастигнатура також визначається як підпис міністра на нормативному акті глави держави, який означає, що міністр бере на себе відповідальність за цей акт. Положення про контрастигнатуру присутні, зокрема, в Основному Законі Німеччини, в ст. 58 якого зазначається, що для дійсності приписів та розпоряджень Федерального Президента необхідна їх контрастигнатура Федеральним канцлером або компетентним федеральним міністром.

У законодавчих актах Російської імперії використовувався термін "міністерська скріпа", який вживався у значенні "підпис, який ставиться навпроти". Водночас, відмова міністра скріпити акт імператора міністерською скріпою мала різні наслідки: ці міністри могли бути відправлені імператором у відставку, або самі звільнялися з займаної посади, проте була й єдина ситуація в 1912 р. у Російській імперії, коли до Голови Уряду не було застосовано жодних санкцій.

Відповідальність за недотримання контрастигнації неоднакова. Так, в ст. 89 Конституції Італії зазначається, що "не контрастигнований акт є недійсним". Водночас, у ст. 35 Конституції Греції встановлено, що не

контрастигнований акт не має юридичної сили і не приводиться до виконання. Відповідно до ч. 2 ст. 143 Конституції Португальської Республіки відсутність контрастигнації тягне за собою юридичну нікчемність акту. Згідно з п.п. 33 і 45 Конституції Фінляндії, якщо рішення глави держави неконституційне, – міністр зобов'язаний відмовитися від контрастигнації, а якщо незаконне – повідомити про це державній раді, яка вправі запропонувати Президенту країни відмінити або змінити відповідне рішення.

Аналіз термінів "контрастигнатура", "контрастигнація", "міністерська скріпа" та "скріплення підписами" свідчить про необхідність їх розмежування. Зміст вищевказаних інститутів та механізмів їх застосування повинен визначатися окремо для кожного конкретного випадку, оскільки ніякого штампу або стандарту щодо режиму правового регулювання для країн світу не встановлено. Таким чином, ці терміни є схожими, але не тотожними. Про тотожність правових інститутів можна стверджувати лише тоді, коли є тотожність змісту правових норм, якими і регулюються питання компетенції органу державної влади, акти якого підлягають контрастигнації, повноважень осіб, які зобов'язані здійснити вказану процедуру, а також питання застосування цих процедур.

УДК 34.096+656.7.08:004.056.5 (043.2)

Юхно В.В.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Нашинець-Наумова А.Ю., к.ю.н.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

Право на доступ до інформації є конституційним правом людини, яке передбачене і гарантоване статтею 34 Конституції України, а саме, право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір [1]. Воно займає одне з провідних місць у життєдіяльності індивіда, адже є гарантією реалізації ряду інших прав та свобод людини і громадянина.

У літературі недостатньо опрацьовано питання змісту права на доступ до інформації. У більшості українських досліджень автори по різному досліджують це питання, часто ототожнюють право на доступ до інформації з правом на інформацію, або розглядають його як одне з правомочностей останнього. Саме тому, чимало провідних вітчизняних дослідників у своїх наукових працях намагаються дослідити та проаналізувати питання змісту та ознак поняття "право на доступ до інформації" І. В. Аристова, В. М. Брижко, М. С. Демкова, Р. А. Калюжний, Д. В. Колобанов, Л. В. Кузенко, А. І. Марущак, Є. В. Петров, М. Я. Швець, О. І. Яременко та інші.

Досить довгий час право на інформацію не було сформульоване і закріплене в законодавстві. На сьогоднішній день, окрім Конституції, дане питання регулюється Законом України "Про доступ до публічної інформації" [2] та Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про інформацію" [3]. Основною метою першого з названих законодавчих актів проголошено забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень, створення механізмів реалізації права кожної особи на доступ до публічної інформації. Іншим – викладено у новій редакції Закон України "Про інформацію" [4].

О.Ю. Мохова розкриває зміст права на доступ до інформації через сукупність таких правомочностей: 1) право на доступ до документів, інформаційних ресурсів, інформаційних систем; 2) право запитувати інформацію; 3) право одержувати інформацію; 4) право фіксувати інформацію за допомогою технічних засобів; 5) право відтворювати інформацію; 6) право на доведення інформації до певних суб'єктів через її опублікування, а також передачі її через мережу даних, засоби масової інформації в режимі регулярних повідомлень; 7) право отримувати консультаційну допомогу з питань доступу до інформації [5, с. 12]. Аналіз чинного законодавства та висновки провідних вітчизняних дослідників дають змогу визначити, що "доступ до інформації" – це реалізація отримання інформації. Статтею 29 ЗУ "Про інформацію" передбачено три способи забезпечення доступу до відкритої інформації: систематична публікація її в офіційних друкованих виданнях; поширення її засобами масової комунікації; безпосереднє її надання заінтересованим громадянам, фізичним та юридичним особам [4].

Проте сьогодні в нашій державі стан забезпечення та функціонування права на доступ до інформації вкрай незадовільний. Ні фізичні особи, ні представники ЗМІ та громадських організацій не мають вільного досту-

пу до повної інформації про діяльність державних інститутів, порушується право осіб ознайомлюватися в органах державної влади, місцевого самоврядування, установах і організаціях із відомостями про них. Ряд проведених досліджень також вказують на те, що переважна більшість опитуваних вважають діяльність Верховної Ради України непрозорою. Брак інформації про дії влади перетворює на фікцію важливе положення Конституції, згідно з яким "носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ", створює загрозу узурпації державної влади та її зловживанню. При дослідженні даної проблеми, слід виділити певні чинники, які перешкоджають реалізації права на доступ до інформації:

1. Хаотичний розвиток інформаційного законодавства, який полягає у існуванні великої кількості нормативно-правових актів про інформацію різних рівнів, що суперечать одне одному;

2. Неготовність українського державного апарату працювати в режимі відкритої інформації;

3. Слабка обізнаність громадян про свої права та можливості у даній сфері;

4. Відсутність кваліфікованих кадрів, які б забезпечували належний рівень доступу до інформації.

Таким чином, бачимо, що право на доступ до інформації – явище складне та багатогранне і є вираженням демократичної політичної системи українського суспільства. Тому надзвичайно важливо удосконалити механізм реалізації права на доступ до інформації, адже це є необхідною передумовою забезпечення прозорості діяльності органів державної влади, а відтак однією з умов побудови правової держави.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.

2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.11 р. № 2939-VI // Голос України. – 2011. – № 24.

3. Про внесення змін до Закону України "Про інформацію" : Закон України від 13.01.11 р. 2938-VI // Голос України. – 2011. – № 24.

4. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48.

5. Мохова О.Ю. Нормативно-правовое регулирование доступа к открытой информации в Российской Федерации: Дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.14. – М., 2005. – С. 17.